

PAPER DETAILS

TITLE: Kadın Odakli Habercilik Perspektifinden Savas Temali Haberlerde Ukraynali Kadınlar:
Anadolu Ajansi Üzerinden Bir Analiz

AUTHORS: Asli KÖSEOGU

PAGES: 888-905

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2526297>

Kadın Odaklı Habercilik Perspektifinden Savaş Temalı Haberlerde Ukraynalı Kadınlar: Anadolu Ajansı Üzerinden Bir Analiz

Aslı KÖSEOĞLU
Atatürk Üniversitesi
aslikoseoglu@atauni.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-0180-7790

Araştırma Makalesi

DOI: 10.31592/aeusbed.1140791

Geliş Tarihi: 05.07.2022

Revize Tarihi: 30.10.2022

Kabul Tarihi: 15.11.2022

Atıf Bilgisi

Köseoğlu, A. (2022). Kadın odaklı habercilik perspektifinden savaş temalı haberlerde Ukraynalı kadınlar: Anadolu Ajansı üzerinden bir analiz. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(3), 888-905.

ÖZ

Medya insanların olayları anlaması, yorumlaması ve aktarması noktasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Medyanın bu önemli rolü insanların meydana gelen olayları algılama biçimine yön vermektedir. Medya öne çıkan bu özellikleriyle toplumda zayıf-güçlü, iyi-kötü, güzel-çirkin gibi zıtlıklar üzerinden kalıplar ortaya koyarak mevcut ön yargıların sistem içerisinde dolaşımına hizmet etmektedir. Söz konusu savaş yerindeki ya da savaştan kaçan kadınlar olduğunda da belirli pencerelerden sınıflandırmalar yapılmakta; bu içerikteki haberler sık sık fedakârlık, annelik, güçsüzlük ve zayıflık temaları üzerinden kurgulanmaktadır. Bu çalışmada Rusya-Ukrayna savaşı, kadın odaklı habercilik bakış açısıyla irdelenmiştir. Çalışma kapsamında Anadolu Ajansı'nın resmi web sitesinde 24 Şubat 2022 tarihi ile 24 Haziran 2022 tarihleri arasında yayınlanan "Ukraynalı Kadın" temalı haberler içerik analizi ile incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda kadınlara ilişkin haberlerin sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadınlar en fazla "mağdur" olarak ön plana çıkarılmış; "acı, gözyaşı, şiddet, korku" gibi ifadelerle temsil edilmiştir. Bu kalıplaşmış yargıların dolaşıma yeniden sokulmasıyla da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden vurgulandığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Savaş, kadın, Ukrayna Savaşı, Ukraynalı kadın, içerik analizi.

Ukrainian Women in War- Themed News from the Perspective of Woman-Oriented Journalism: An Analysis trough Anadolu Agency

ABSTRACT

The media plays a decisive role in people's understanding, interpretation and transferring of events. This important role of the media shapes the way people perceive events. It is through these prominent features that the media serves the circulation of existing prejudices by revealing patterns in society through contrasts such as weak-strong, good-bad, beautiful-ugly. When it comes to women in the war place or fleeing war, classifications are made from certain windows; the news in this context is often based on the themes of sacrifice, motherhood, incapacity and weakness. In this study, the Russian-Ukrainian war is examined from the perspective of women-oriented journalism. Within the scope of the study, the news on "Ukrainian Woman" published on the official website of Anadolu Agency between February 24, 2022 and June 24, 2022 was examined with content analysis. As a result of the study, it was determined that there was a limited number of news about women. In addition, women were highlighted as "victims" the most; it has been represented by phrases such as "pain, tears, violence, fear". With the reintroduction of these stereotypes, it has been determined that gender inequality has been re-emphasized.

Keywords: War, women, Ukrainian War, Ukrainian women, content analysis.

Giriş

Medya dünyada ve Türkiye'de toplumsal dinamikleri oluşturacak ya da kökünden değiştirebilecek önemli bir güce sahiptir. Bu mecranın insanlar arasında sadece bilgi akışını sağladığı düşüncesi bugün kabul görmemekte, olay ve olguların nasıl algılanması gerektiğine ilişkin bir tablo çizmeye hizmet ettiği bilinmektedir. Bu tasavvuru oluşturmasında kullandığı başat argüman ise, üretilen ve yeniden üretilen söylemlerle ve kodlarla meşrulaştırılan toplumsal rollerdir. Toplumsal rollerin içselleştirmesi noktasında sürekli olarak kodlar üreten medya, özellikle kadınlar söz konusu olduğunda onların görünürlüklerini yok sayarak hareket edebilmekte, onlara yeteri kadar yer veremeyerek toplumsal eşitsizliği yeniden gün yüzüne çıkarabilmektedir.

Medyada yayınlanan savaş, çatışma ve ölüm gibi haberler toplum tarafından yoğun ilgi ile karşılanmakta ve kamuoyunu etkilemektedir. İnsanlık tarihine bakıldığında sonsuz acıların, dramların,

trajedilerin ve felaketlerin neredeyse tamamında savaşlar vardır. Savaşların sebepleri sıralanmaya başlandığında onlarca gerekçe sıralanabilmektedir, fakat sonuç hep aynıdır; onurunu ve yaşamını yitirmiş insanlar. Savaşın yüzünü gösteren haberler ise kamuoyunu harekete geçirebilecek gücü elinde tuttuğundan hassasiyet gerektirmektedir. Pazarbaşı ve Turanlı'ya (2018, s.94) göre medya haber ve fotoğraf üretiminde ideolojik rolü sebebiyle objektif değildir. Özellikle savaş haberleri izleyici ekrana kilitlediğinden medyada neredeyse 7-24 çatışma odaklı habercilik içeriklerine rastlanmaktadır.

Kadınlar tarihsel süreçte savaşlarda yer almış fakat belli başlı roller çerçevesinde hareket etmiştir. Savaşta erkeklerle yemek pişiren, çocuklara bakan, savaşa giden eşinin yokluğunda evi çekip çevirmekle yükümlü olarak işaretlenmişlerdir. Bunun her ne kadar istisnai durumları söz konusu olsa da özellikle savaş ortamı toplumsal rollerin belirginleştiği yerler olarak dikkat çekmiştir. Medyada yer alan haberlerde, dizilerde ve filmlerle kadınlar sıklıkla yukarıda bahsi geçen argümanlar üzerinden işlenmiştir. Bu çalışmada yakın zamanda meydana gelen Rusya- Ukrayna Savaşı'nda toplumun önemli bir parçası olan kadınların görünürlüklerinde herhangi değişiklik olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bir değişiklik olmadığı varsayımıyla hareket edilerek, kadınların medyada daha eşitlikçi, ayrımcılıktan uzak ve toplumsal cinsiyetten arındırılmış bir biçimde yer alabilmesinin özendirilmesi amaçlanmıştır. Tüm bu sorulara kadın odaklı habercilik perspektifinden yaklaşmıştır.

Bu çalışmanın amacı Rusya-Ukrayna savaşı sırasında kadınların medyada nasıl yer aldığını ortaya çıkarmaktır. Amaca uygun bir biçimde Ukraynalı kadınları konu alan haberler hem nicel hem de nitel içeri analizi ile deşifre edilmiştir. Bu sayede kadınların medyada daha eşitlikçi, ayrımcılıktan uzak ve toplumsal cinsiyetten arındırılmış bir biçimde yer alabilmesinin özendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Anadolu Ajansı'nın resmî web sitesi (aa.com.tr) örneklem olarak belirlenmiştir. Bu haber ajansının örneklem olarak belirlenmesinin nedeni ajansın sadece Türkiye'de değil küresel ölçekte de yayıncılık yapması ve burada yayınlanan haberlerin çok kısa sürede birçok yere yayılma özelliği taşımasıdır. Ayrıca Anadolu Ajansı, savaş ve çatışma alanlarına yönelik görüntü ve içerikleri zaman zaman olay yerinden elde etmektedir. Çalışmada içerik analizi tekniği kullanılmış; savaşın başladığı 24 Şubat 2022 tarihinden 24 Haziran 2022 tarihine kadar geçen sürede Anadolu Ajansı'nda yayınlanan haberler incelenmiştir. Kapsamlı incelemeden sonra arama motorunda "Ukraynalı Kadınlar" ifadesi yazılarak haberler çalışmanın amacına uygun bir biçimde sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda toplam 83 haberin filtrelenmesinin ardından bu haberlerin tamamının kadınları içermediği görülmüş ve yeni bir sınırlandırma daha yapılarak haber başlığında "kadın" ifadesi geçen haberler çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. Seçilen haberler içerik analiziyle nicel ve nitel olmak üzere farklı kategorilerde irdelenmiştir. Çalışmanın amaçları doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Kadınlar savaş esnasında medyada nasıl temsil edilmektedir?
- Kadınların medyada yer alma sıklığı nedir?
- Medyada savaşta kadınlara ilişkin nasıl bir bakış açısı söz konusudur?
- Haberler kurgulanırken kadınlara söz hakkı verilmiş midir ya da kadınlar haber kaynağı olmuş mudur?
- Kadınlar ağırlıklı olarak hangi temalarda görünür kılınmıştır?
- Ataerkil bakış açısı medya metinlerinin içeriğine yansımış mıdır? Kadınların haberin öznesi olduğu durumlarda haber metinleri uzun yazılmış mıdır?
- Haberler olgusal boyutta mı irdelenmiştir?
- Kadınlara ilişkin kullanılan fotoğraflarda yaklaşım nedir?

Ukrayna Rusya Savaşı'nda Genel Durum

İnsanın bir coğrafyadan bir diğerine göç etmek zorunda kalmasının en önemli nedeni kargaşaların sebep olduğu savaşlardır (Ünal, 2018, s. 135). Kapsamlı ve son derece dinamik bir kullanım olarak dikkat çeken "savaş" tarihsel süreçte ele alındığında, insanın var olduğu andan itibaren uygulama bakımından değişiklik gösterse de süregelmiştir. Savaş; "devletler veya devlet grupları tarafından, millî güç unsurlarının tamamının veya bir kısmının kullanılması suretiyle icra edilen ve taraflarca savaş niteliği kabul edilen, kuvvet kullanılmasını içeren, düşmanca niyet ve/veya

eylem” (Varlık, 2013, s. 119) olarak ifade edilmektedir. Göçlerin en önemli nedenlerinin başında gelen savaşlarda insanlar evlerini terk etmekte, ailelelerini güvenli bir ortama taşımak için çabalamakta (Sözer ve Işıker, 2021, s. 184); savaş esnasındaki göçlerde farklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar özellikle şu alanlarda görülmektedir; ekonomik, psikolojik, sosyal, sağlık, eğitim (Ünal, 2018, s. 135).

Bilindiği üzere Ruslar ve Ukraynalılar tarihsel, kültürel ve dilsel olarak ortak geçmişleri olan Slav ırkına mensup iki ayrı millettir. Sovyet sonrası süreçte zaman zaman bağımsızlığını pekiştirmek isteyen Ukrayna ile Sovyet coğrafyasını elinde tutmak isteyen Rusya arasında sorunlar yaşanmış (Sönmez, Bıçakçı ve Yıldırım, 2015, s. 656), Ukrayna’yı bu denli değerli kılan durum ise onun Doğu-Batı istikametinde Asya Avrupa kara bağlantısının, kuzey-güney istikametinde ise Baltık-Karadeniz suyolları bağlantısının kesişim alanındaki jeopolitik konumu olarak ifade edilmiştir (Davutoğlu, 2010, s. 193). Ukrayna zaman içerisinde konumu itibari ile Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO) ve Rusya arasında âdeta tampon ülke haline gelmiş, yani Ukrayna’nın Rusya açısından stratejik önemi inkâr edilemez bir gerçeklik halini almıştır.

Rusya Federasyonu’nun 21 Şubat 2022 tarihinde ayrılıkçı Donetsk ve Luhansk bölgelerinin bağımsızlıklarını tanıması ve Rus Parlamentosunun Rus askerlerinin kullanımına yönelik yetki vermesinin ardından 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya, Ukrayna topraklarına girmiştir. Ülkede hava ve füze akınlarının başlamasıyla birlikte Avrupa’nın doğusunda savaş hukukuna göre “saldırı savaşı” niteliğinde bir savaş başlamıştır (Aslan, 2022, s. 1). Aslında bu savaşı 2014 yılından başlanarak 8 yıllık bir perspektifle içerisinde Kırım, Donetsk, Luhansk işgalleri bağlamında değerlendirmek gerekmektedir. Ancak bahsi geçen süreç Kasım 2004’e kadar uzanmakta; Ukrayna’nın Batı ve Rusya yanlısı partilerinin keskin görüş ayrılığı 2004 yılındaki Ukrayna Cumhurbaşkanlığı seçimlerine de yansımaktadır. Dolayısıyla savaşın 8 ve 18 yıllık bir sürecinden bahsetmek mümkündür. Victor Yanukoviç’in 2014 yılında ülkeyi terk etmesinin ardından Ukrayna’da istikrarsızlık görülmüş, Kırım’ın aynı yıl Rusya tarafından önce işgal, sonra ilhak edilmesine Ukrayna ciddi bir askeri operasyonla karşı çıkmamış ve dolayısıyla durumu fiilen kabul etmiştir. Bu durum diğer devletler tarafından kabul edilmemiş fakat belli düzeyde yaptırımlardan öteye gidilememiş, yaşanan olaya tepkiler zayıf ve dağınık kalmıştır. 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya’nın Ukrayna’ya yönelik başlattığı işgal ise hem ulusal hem de uluslararası bağlamda kaygıları beraberinde getirmiştir (Rusya’nın Ukrayna’yı İşgali ve Uluslararası İlişkiler Çalıştay Sonuç Raporu, 2022, s. 11).

Her ne kadar Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, bahsi geçen saldırıyı NATO’nun genişlemesiyle güvenlik meselesi altında gerekçelendirmek istese de; aslında savaşın en önemli nedenleri arasında Rusya’nın Ukrayna’yı bağımsız bir devlet gibi görmemesi gelmektedir. Çünkü Rusya Ukrayna’yı suni bir devlet olarak kabul etmekte ve Ukrayna’nın kendi etki alanında kalmasını arzulamaktadır. Ukrayna’ya yönelik gerçekleştirilen saldırılarda yer alan tankların üzerinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) bayraklarının asılı olması da bu savı destekler nitelikte olup, eski Sovyetler Birliği güdüsü ile hareket edildiğinin somut bir göstergesi olarak dikkat çekmektedir (Rusya’nın Ukrayna’yı İşgali ve Uluslararası İlişkiler Çalıştay Sonuç Raporu, 2022, s. 13). Aslan’a göre, Ukrayna’ya yönelik gerçekleştirilen saldırının siyasi gerekçeleri ise şöyledir; “Batı’ya meydan okuma ve Batı’yı miras olduğuna inandığı nüfuz alanından uzaklaştırma, soy birliği üzerinden Rus kimliğini Slav halkı üzerinde baskın üst kimlik haline getirme, Doğu blokunun diğer ülkeleri ile Rus kamuoyuna devam ettiğine “inanılan” Rus kudretini gösterme” (Aslan, 2022; 3). Savaşın nedeni ya da nedenleri ne olursa olsun Ukrayna’da âdeta bir insanlık dramı yaşanmaktadır. Ukrayna halkı topyekûn savaşta yer almakta, bölgede yaşananlar ise medya kamuoyuna duyurulmaktadır.

Savaş Ortamında Habercilik

Savaş kavramı içerisinde “şiddet, zorbalık, kan, acı” gibi ifadeleri barındırmakta ve her bir ifade bir diğerine gönderme yapmaktadır. Kimi zaman zenginliği elde etmek, kimi zaman bir diğer ülkenin topraklarına sahip olmak kimi zaman da saygınlık kazanmak amacıyla yapılan savaşların temelinde olmazsa olmaz şudur; daha fazla elde etme güdüsü.

Bir ya da birden fazla ülkede saldırı savaşı sürerken, o bölge ya da civarında yaşananları halka aktarmakla görevli haberciler de süreçte aktif rol oynamaktadır. Medya savaş/çatışma içeriklerini ve görüntülerini hâkim güç odaklarının kendi ideolojisi bağlamında servis etmekte ve savaş bölgesinden servis edilen görüntüler çoğunlukla kamuoyunu etkileyerek, harekete geçirme gücünü elinde tutmaktadır (Pazarcıbaşı ve Turanlı, 2018, s. 94).

İnsanların ölümle burun buruna geldikleri için üzerlerindeki kıyafetlerle kaçmak zorunda kaldıkları bölgede yaşam mücadelesi vermek ve her türlü tehlikeye açık olmak gazeteci için oldukça güçtür. Fakat haberciler yaptıkları bu işle önemli anlara tanık olarak âdeta insanlık tarihini yazmaktadır (Çubukçu, 2005, s. 23). Bu tarih yazma esnasında kimi zaman bir temsil aracı olarak da kabul edilen medyada ihlaller gerçekleşmektedir. Her ne kadar temsil kavramı sözlü ve yazılı göstergeler kullanılarak gerçek dünyada zaten mevcut olanları yansıtan bir ifade olarak kabul görse de esasında anlamlandırma sürecine anlam üreten ve anlamların değişimine zemin hazırlayan bir süreç olarak dikkat çekmektedir (Hall, 1997, s. 5).

Özellikle savaş ortamında “objektiflik, tarafsızlık ya da gerçek haber” gibi ilkelerin bertarafa uğrayabildiğine dikkat çeken Karabağ (2014: 33)’a göre, bu etik olmayan davranışlardan uzak duran gazeteciler de vardır. Onlar bulundukları ortamdaki her türlü baskıya rağmen tarafsız ve doğru haber peşinde koşanlardır. Kısacası savaş ortamında yapılan habercilik daha fazla hassasiyet ve donanım gerektirmektedir. Haberci savaşa ilişkin haber metinlerinde ve görsellerinde objektif davranmalı, cinsiyet ayrımı yapmaksızın kadın ve erkeklere medyada eşit bir biçimde yer vermelidir. Şiddet, zorbalık, savaş kışkırtıcılığı gibi yaklaşımlardan uzak durması beklenen gazeteci, nefreti ve düşmanlığı hiçbir koşulda körüklememelidir.

Medyada Ataerkil Yapıya Karşı Kadın Odaklı Habercilik

Kökleri itibariyle insan, varlıkların içerisindeki en yüce, en seçkin ve saygıyı en çok hak eden olarak kabul edilmektedir. İnsan, sadece insan olma vasfından dolayı birtakım dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez haklara sahip olduğu düşüncesi ile de uyum içerisinde yaşamını sürdürmektedir (Köker, 2007, s. 58-59). İnsan doğduğu andan itibaren sahip olduğu hakların yanı sıra, içerisinde bulunduğu toplumdan birtakım davranış kalıpları edinmekte ve bunları sürdürerek bir sonraki nesle iletecek öğretilerle donatılmaktadır. Öğrenilmiş davranış kalıplarını içeren toplumsal cinsiyet kavramı, toplum nezdinde kültürel kodların davranışa dönüşerek yerleşmesine, böylelikle kadınlık ve erkeklik rollerinin belirlenmesine gönderme yapmaktadır. Oakley’e göre, cinsiyet kavramı biyolojik olarak kadın ve erkek ayrımı yaparken, toplumsal cinsiyet ise kadın ve erkek arasındaki toplumsal bakımdan eşitliksiz bölünmeyi işaret etmektedir (Marshall, 1999, s. 98).

Sosyal statülerini kaybetmemek ya da ait olduğu topluluk tarafından dışlanmamak gibi gerekçelerle kendilerine sunulan cinsiyet kalıplarını içselleştiren bireyler, ataerkil bir toplumda yaşıyorsa erkeğin iktidarına hizmet edecek bir biçimde yaptırım ve kalıplarla karşılaşmakta; bunlar sosyalleşme sürecinde anlamlı hale gelmekte ve her toplum farklı kadın ve erkek cinsiyet rolleri belirlemektedir. Bu roller henüz bebeklik döneminde bireylere aşılarmaya başlanmakta ve toplum bireyden her daim kendisine biçilen roller çerçevesinde hareket etmesini beklemektedir. “Çocuk büyürken toplum da çocuğun önüne cinsiyete uygun bir kurallar, şablonlar ya da davranış modelleri dizisi koyar. Belirli toplumsallaştırma etkenleri ya da failleri özellikle aile, medya, arkadaş grupları ve okul-söz konusu bu beklentileri ve modelleri somutlaştırarak çocuğun bunları sahipleneceği ortamı hazırlar. Bu ortamda öğrenme yoluyla çocuk bunları içselleştirir. Bunun sonucunda, normalde belirli bir cinsiyetin toplumsal beklentileriyle örtüşen bir toplumsal cinsiyet kimliği ortaya çıkar” (Connell, 1998, s. 255). Toplumda kadının konumunu ataerkil düzenek belirlemekte ve bu ataerkil bakış açısı aile içerisinde pekiştirilerek kadınlar üzerinde bir baskı aygıtı biçiminde hareket etmektedir. Ataerkil sistemde güçsüz, kırılgan ve zayıf olmak gibi özellikler kadına yüklenirken; güç, otorite ve iktidar gibi söylemler erkeklere atfedilmektedir.

Günümüz modern toplumlarında haklar kadın ve erkekler için ayrı ayrı düzenlenmemekte; insanlara hukuki düzenlemeler çerçevesinde sağlanan ayrıcalıklar olarak kabul görmektedir. Bu

noktada insan haklarını anlayabilmek için de insan kavramına bakmak gerekmektedir. Burada kavramla anlatılmak istenen; bu varlığın milliyeti, cinsiyeti, yaşı, toplumsal sınıf ve statü aidiyeti bulunmamasıdır. Hakların öznesi Alman, Fransız, Arap, Türk, kadın, erkek, eşcinsel, yetişkin, çocuk, yaşlı, beyaz ya da mavi yakalı gibi sıfatlardan ziyade tüm ayrımlardan soyutlanmış evrensel bir varlık olan insandır (Köker, 2007, s. 58).

Toplumsal cinsiyet kodları hayatın her alanında baş göstermekte, haber içeriklerinde de bu kodlara sıkça rastlanılmaktadır. Hak odaklı haberciliğin zaman zaman ötelendiği medya içeriklerinde kadınlar genellikle ikincil bir konumda temsil edilmekte, sarsıcı olayların öznesi olmadıkları müddetçe medyada erkekler kadar yer alamamaktadır. Kadınların haberin başlıca taraflarından biri olarak haberleştirildiği içeriklere bakıldığında ise, ağırlıklı olarak kadın ve erkek arasındaki farklılıklara vurgu yapıldığı görülmektedir. Kadın ve erkekler medyada milyonlarca kez resmedilerek tarif edilmekte, burada da kendilerine belli başlı özellikler atfedilerek kadın ve erkeklerin belli rollere zorlandığı görülmektedir. Medyada kadınlar çoğunlukla günlük ve sıkıcı işlerden sorumlu eşler, çeşitli şiddet biçimlerine maruz kalan kurbanlar ya da eşinin kariyeri uğruna ikinci plana atılmayı kabul edenler olarak temsil edilmektedir. Ayrıca yapılan içerik çözümlemeleri neticesinde kadınlar medyada erkeklere göre daha az yer almakta; şoförlük, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı gibi “erkek işi” olarak adlandırılan meslekleri icra ettiklerinde görünür olmaktadır. Kadınlar magazin, spor ve sosyal konuları ele alan haberlerde yüzde 17 oranlarında ekranda olurken; ekonomi ve politika haberlerindeki görünürlükleri yüzde 8’e denk düşmektedir. Kadınlar çoğunlukla şiddetin, ölümün nesnesi, savaş, çatışma ve doğal olaylarda ve ailevi dramlarda acının simgesi olarak medyada ön plana çıkmakta; şaşırtıcı başarıların örneği olduklarında haberin öznesi haline gelmektedir. Bu bahsi geçen olaylar dışında haberleştirildiklerinde ise kendilerine atfedilen toplumsal rollerin adeta birer pekiştiricisi konumunda temsil edilmektedirler. Bağımsız bireyler olarak medyada yer almaktan ziyade; ünlü bir erkeğin eşi, sevgilisi olarak resmedilmektedirler. Cinsellikleri nesneleştirilen kadınlar siyasetin içerisindeyken bile magazine malzeme olabilmekte, Anneler Günü, Kadınlar Günü gibi özel günlerde klişe haberlerin öznesi haline gelmektedir. Bu bağlamda medya, gündelik hayatta egemen olan ayrıştırıcı, eşitliksizci, kadını ikinci sınıf gören ve erkeğe tabii söylemlerle eril sisteme hizmet eden bir noktada konumlanmaktadır (Mater ve Çalışlar, 2007, s. 175-181).

Medyanın tüm bu olumsuzluklara karşı yapması gereken, hak ve kadın odaklı habercilik bağlamında tavır sergilemek; gerçekleştirilen her hak ihlalinin karşısında durmak ve bunu eleştirmektir. Yani; hak ihlallerini görmezden gelmeyen, “ötekileri” haber yapmak için illaki bir hak ihlalinin konusu ya da faili olmasını beklemeyen ve herhangi bir haberi hazırlarken hak ihlali barındırmayan bir habercilik (Alankuş, 2007, s. 22) anlayışına sahip olmak. Bu bağlamda kadın odaklı habercilik anlayışıyla, geleneksel medyada kadınlara yönelik gerçekleştirilen hak ihlallerine karşı kadınların bilgilenmesi, güçlenmesi, hak arayışlarında çözüm ve yaptırım elde edebilecek noktaya ulaşması amaçlanmaktadır. Ayrıca kadın odaklı habercilik ana akım medyada ağırlıklı olarak kadınlar, sonrasında ise “ötekiler” nezdinde yapılan hak ihlallerini eleştirerek, kalıplaşmış yargıları yok etmeyi bir yandan da kadın örgütleriyle ataerkil sistemin savunma alanlarıyla mücadele etmeyi misyon edinmektedir (Alankuş, 2012, s. 28).

Kadın odaklı habercilik, kalıplaşmış yargıların ve statükonun değişime uğramasını amaçlayarak ataerkil bakış açısının medya metinlerine yansımaya engel olmayı hedeflemektedir. Çünkü bilindiği üzere medya metinleri olayların nasıl algılanacağı noktasında ciddi kaynaklardır. Bu bağlamda yapılması gereken eril tahakkümün bilincinde olup bu meseleyi aşma noktasında gayret gösterecek gazetecileri istihdam etmektir. Haber içeriklerinde kadınlara ilişkin kullanılan görseller ve dilin eril zihniyetten arındırılması için nelerin haber yapılması gerektiği sorusunu Mater ve Çalışlar şöyle cevaplamıştır;

- “Kadınlara ilgili yasal düzenlemeleri, hakları, uygulamaları
- Kadınların mücadeleleri,
- Kadın alanında çalışan örgütlerin/platformların açıklamaları, basın toplantıları, eylemleri, başarıları ve faaliyetleri,

- Farklı kesimlerden kadınların (avukat, hekim, öğretmen, kamu çalışanları, sağlıkçı, evde çalışan, işçi, işsiz vb.) görüşleri, sorunları ve başarıları,
- Sivil toplum örgütlerinde, siyasi partilerde, medyada, özel sektörde çalışan kadınların görüşleri, sorunları, mücadele ve başarıları,
- Farklı kesimlerden kadın portreleri” (Mater ve Çalışlar, 2012, s. 195).

Yöntem

Çalışmada içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi, iletişim ve medya araştırmalarında her türlü kayıtlı metnin analizini gerçekleştirmek için yaygın olarak kullanılan bir tekniktir (Gökçe, 2019, s. 21). İçerik analizi, nesnel okuma ilkelerine odaklanarak; söylemin kolayca algılanan, sergilenmiş ve ilk bakışta akla gelen anlamının yerine gizli, üstü örtülü içeriğin açığa çıkarılmasını sağlamaktadır. Bu teknik araştırmacıların öznel yaratıcılığına da izin vermektedir (Bilgin, 2014, s. 1-2). Bu çalışmayı daha kapsamlı kılmak adına nitel ve nicel içerik analizi bir arada yapılmıştır. Bu tekniklerle veriler nesnel bir biçimde açığa çıkarılmakta ve ardından betimlenmektedir. Neuman’a göre nicel içerik analizi “bir metnin sembolik içeriğinin sayısal betimlemesini oluşturmak için objektif ve sistematik sayma ve kaydetme prosedürleri” olarak ifade edilmektedir (Neuman, 2017, s. 466).

Bu çalışmada nicel verilere ulaşmak adına haberlere ilişkin farklı kategoriler oluşturulmuş ve verilere tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır. Nitel içerik analizi, nicel içerik analiziyle oluşturulan kategorilerin yorumlanmasının ardından araştırma malzemesi temelinde yoruma dayalı tümevarım olarak dikkat çekmektedir. Bir başka deyişle nicel içerik analizi, verileri bağlamı içerisinde değerlendirme ilkesine dayanmakta (Gökçe, 2019, s. 49), ele alınan konuya ilişkin genel bir tablo çizmeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında nitel içerik analizi ile de genel bir durum tespiti yapılmış; konunun etkili ve kapsamlı bir biçimde ele alınması hedeflenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmayla kadınların savaş haberlerinde temsiline ilişkin genel bir fotoğraf çekilmesi amaçlanmış, bu bağlamda Anadolu Ajansı’nın haber sitesi örneklem olarak belirlenmiştir. Bu sitenin çalışmanın örneklemini olarak belirlenmesinin nedeni Türkiye’de neredeyse tüm medya organlarının Anadolu Ajansı’nın haber havuzuna üye olması, böylelikle burada yayınlanan haberlerin kısa sürede ülke geneline yayılma potansiyeli taşımasıdır. Araştırma kapsamında 24 Şubat 2022 tarihleri ile 24 Haziran 2022 tarihleri arasında <https://www.aa.com.tr/tr> adresinde yayınlanan “Savaşta Ukraynalı Kadınlar” temalı haberler filtrelenmiş; filtreleme sonucu sıralanan haberlerden başlığında “kadın” ifadesi yer alan ve öznesi Ukraynalı kadın olan haberler irdelenmiştir.

Araştırma Etiği

“Kadın Odaklı Habercilik Perspektifinden Savaş Temalı Haberlerde Ukraynalı Kadınlar: Anadolu Ajansı Üzerinden Bir Analiz” adlı çalışma daha önce hiçbir dergide yayınlanmamış olup yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuştur. Bu çalışma etik kurul izni gerektiren analizleri kapsamadığından etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Bulgular

Araştırmanın bu kısmında ilk olarak nicel verilerden yararlanılmış, ardından nitel bulguların yorumlanması yapılmıştır.

Araştırmanın Nicel Verileri

Araştırma kapsamında Anadolu Ajansı’nın web sitesinin arama motoruna “Savaşta Ukraynalı Kadınlar” başlığı girilmiş ve 24 Şubat ile 24 Haziran 2022 tarihleri arasındaki haberler incelenmiştir. Toplamda konuya ilişkin 83 haber sıralanmış; fakat bu haberlerin 51’i savaşa ilişkin genel bilgiler,

yardımlar, şehirlerin boşaltılması, mülteci çocuklar, siyasi liderlerin görüşleri gibi temaları içermiştir. Geriye kalan 32 haber üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Araştırmaya dâhil edilen bu 32 haberin başlıklarında “Ukraynalı Kadın” ifadesinin yer alması, haberleri çalışmaya dâhil etmek noktasında belirleyici olmuştur. Araştırmaya konu edinen haberlerden 10’unun haber başlığında kadın ifadesi yer almasa da hem haberlerde kullanılan fotoğraflar hem de haberlerin içerikleri, spesifik olarak Ukraynalı kadınlara yer verildiğini göstermiştir. Dolayısıyla bu haberler de çalışmaya dâhil edilmiştir.

Tablo 1

Kadınların Habere Konu Olma Nedenleri

Savaş Mağduru	17
Savaşta Çatışan	1
Çevreci	1
Siyasi İçerik	4
Çalışan	3
Başarılı	5
Savaş Karşıtlığı	1
Toplam	32

Araştırmanın yapıldığı dört aylık süreçte kadınların en fazla “savaş mağduriyeti” konusunda haberlerde yer aldığı görülmüştür. Bu mağduriyetler arasında; savaş bölgesinden kaçma, anne ve çocukların yaşadıkları zorluklar, hamile kadınların sığınaklarda ya da başka bir ülkede yapmak zorunda kaldıkları zorlu doğumlar, savaşta eşini, çocuğunu ya da ailesini kaybeden kadınların yaşadıkları dram gibi konular yer almıştır.

İkinci sırada en fazla “başarılı kadın” haberlerine yer verilmiş; bu haberlerin dördünde sporcu kadınların savaşa rağmen hayata tutunmaya devam ettikleri ve işlerini yapmaktan vazgeçmedikleri vurgulanmıştır. Sporcuların aldıkları galibiyetler ön plana çıkarılmıştır. Haberin birinde ise yaşlı bir kadının Ukrayna’yı terk etmesi esnasında yaşadığı güçlükler, kadının yaşı ön plana çıkarılarak aktarılmış; yaşına rağmen savaş bölgesinden kaçması “başarı” olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca bir haber “savaş bölgesinde çatışan kadın” kategorisinde yer almıştır. Bu haber diğer haberlerden oldukça farklı bulunmuş; bölgede yaşama savaşı veren kadınların simgesi niteliğinde görülmüştür. Haberde evini ve ülkesini terk etmeyeceğini ifade eden yaşlı bir kadın, ülkesi için savaşılarak ataerkil bakış açısını âdeta altüst etmiş; böylesi bir yaklaşımın olay yerinden farklı fotoğraflarla aktarılması dikkat çekici bulunmuştur. Hazırlanan bu tür haberlerin sayısı son derece az bulunsu da bahsi geçen kategorilerde medyaya taşınan haberler, kadın odaklı habercilik bakımından başarılı bulunmuştur.

Konuya ilişkin dört haber “siyaset” kategorisinde yer almıştır. Bu haberlerin içeriğinde Ukraynalı kadınların maruz kaldıkları tecavüzler, hak ihlalleri, ülkelerini terk etmeleriyle yaşadıkları zorlukların hem kendilerini hem de çocuklarını nasıl etkilediği gibi meseleler siyasetçilerin açıklamalarına dayandırılmıştır. Üç haber savaş bölgesinde çalışan öğretmen, doktor ve gazeteci kadınlara ilişkindir. Bu kadınlar mesleklerinin gereklerini yapmalarıyla ön plana çıkarılmış; haberlerde savaş koşullarının onları yıldırmadığının altı çizilmiştir. “Savaş Karşıtı Eylemde Bulunan Kadın” kategorisinde yer alan haberde Rus kadınlar haberin öznesini oluşturmuşlardır. Ukrayna’da yaşananların insanlık suçu olduğunu vurgulayan kadınların ön plana çıkarılmasıyla, savaşın sonuçlarının her iki ülke için de (özellikle Ukrayna) ağır olacağı ifade edilmiştir. “Çevreci kadın” kategorisinde yer alan tek haberde de ülkesinden kaçarak Türkiye’ye sığınan bir Ukraynalı kadının çevreye karşı gösterdiği duyarlılık vurgulanmış; kadının bulunduğu ortamı temizleme çabası haberde takdir edilmiştir.

Tablo 2

Haber Metinlerinin Kadınlara Karşı Tavrı

Olumlu	10
Olumsuz	-

Nötr	22
------	----

Tablo 2’den anlaşılacağı üzeri Anadolu Ajansı Ukraynalı kadınlara ilişkin hazırladığı haberlerde ağırlıklı olarak nötr davranmıştır. Yaşanan olayları genellikle edilgen bir dille kaleme alan Ajans, olumlu tavrı sergilediği haberlerde ise; “başarı” vurgusunu ön plana çıkarmıştır. Haberlerde kadınlara ilişkin olumsuz bir tavra ise hiç rastlanmamıştır.

Tablo 3

Haberlerde Kullanılan Başlıklar

Alıntılı Başlık	3
Betimleyici Başlık	29
Yorumlayıcı Başlık	-
Uzman Görüşünü İçeren Başlık	-

Haber metni incelenirken haberin içeriği kadar başlığı da son derece önemlidir. İncelenen haberlerde haber başlıkları genellikle mağduriyet ve acıma duyguları üzerinden kurgulanmış; savaşın olumsuz etkisi haber başlıklarına da yansıtılmıştır. Ajansa yer alan haberlerde ağırlıklı olarak konuyu açıklayan başlıklara yer verildiği tespit edilmiştir. Alıntılı başlıkların ise konunun öznesi olan kadınların savaşa ilişkin endişelerini dile getirdiği durumlarda kullanıldığı görülmüştür. Siyasi içerikteki haberlerde de alıntılı başlık yapılmıştır. Haberlerde “yorum” ve “uzman görüşüne dayandırılan” başlıklar tespit edilmemiştir. “Yorum başlık” olmaması ajansın nesnel habercilik yapma ilkesiyle hareket ettiğini destekler nitelikte bulunmuştur.

Tablo 4

Haberlerin Uzunluğu

250 Kelimedenden Fazla	22
125 Kelimedenden Az	4
Orta Uzunlukta	6
Toplam	32

Bu kategori oluşturulmadan önce ortalama bir ajans haber metninin kaç kelimedenden oluştuğunun tespiti için, farklı 3 ajansın yayın politikaları, haberlere ayırdıkları alanlar, haber içerikleri incelenmiştir. Ajanslarda yer alan haberlerin ortalama en az iki ya da üç paragraftan oluştuğu tespit edilmiş; incelenen haberlerin ortalaması alınarak 250 kelime ve üstü olan haberler uzun, 250 kelime ile 125 kelime arasında yazılan haberler orta uzunlukta, 125 kelimenin altında kalan haberlerin ise kısa haberler olduğu saptanmıştır. Tablo 4’ten de anlaşılacağı üzere Anadolu Ajansı’nın sitesinde yayınlanan Ukraynalı Kadın konulu haberler “uzun haber” kategorisinde yer almıştır. Konuya ilişkin kısa haber sayısı ise 4 olarak belirlenmiştir.

Tablo 5

Kadınların Haberlerde Yer Alma Türü

Anne	16
Eş	3
Mağdur	20
Çalışan	3
Başarılı	5
Siyasi Özne	5
Toplam	52

Tablo 5’te kadınların haber metinlerinde yer alma türü incelenmiştir. Çalışma boyunca incelenen haber sayısı 32’dir fakat kadınlar bazı haberlerde hem “anne”, hem “eş”, hem de “mağdur” kategorisinde görünür olmuşlardır. Ya da “çalışan” kategorisine yerleştirilen bir kadın aynı zamanda yaşanan olayların mağduru da olduğundan “mağdur” kategorisinde de işaretlenmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere kadınların haberlerde en fazla yer aldığı tür “mağdur” kategorisidir. Bu kategorideki

haberlerde ölüm, yaralanma gibi konulara yer verilmiş, kadınların yaşadıkları olaylar bireysel hikâyelerle ön plana çıkarılmıştır.

Mağduriyet içerikli haberlerde, kadınların tren istasyonlarında, doğumhanelerde ya da ülkeyi terk etmek için bekledikleri uzun sıra kuyruklarında fotoğraflandığı görülmüştür. Bu esnada birçoğunun bir elinde valizleri, diğer elinde çocukları vardır. Böylesi görsellerin yer aldığı haber metinlerinde, kadınların “anneliğine” sık sık göndermeler yapılmış ve “mağdur” kategorisinden sonra kadınların en çok “anne” olarak haberlerde temsil edildiği belirlenmiştir.

“Siyasi meselelerin öznesi” olarak da haberlerde yer alan kadınların yaşadıkları güç koşullar; hastalık, tecavüz gibi konular çerçevesinde sunulmuş; böylelikle kamuoyu yaratılmak istenmiştir. Bu haberlerde siyasi kadın liderlerin söylemlerine yer verilmiştir. “Başarı” kategorisinde yer alan kadınlar ise sporculardır. Kadınların savaşa rağmen müsabakalara katılma haberlerine yer verilmiştir.

Kadınlar “çalışan” ve “eş” kategorilerinde üçer haberle yer almışlardır. “Eş” kategorisinde haberlerde temsil edilen kadınlar aynı zamanda hem “mağdur”, hem de “anne” kategorisinde de işaretlenmiştir. “Çalışan” kategorisinde yer alanlar ise; savaş döneminde hastalarını iyileştirme çabasında olan bir doktor, Ukraynalı çocuklara eğitim vermeye devam eden bir öğretmen ve ülkesine ilişkin haberleri takip eden gazetecilerdir.

Tablo 6

Haberde Kadınların Görüşüne Başvurma

Evet	24
Hayır	8

İncelenen haberlerde kadınların genellikle görüşlerine başvurulduğu saptanmıştır. Konuya dair kadınlarla özel röportajlar yapılmış, yaşadıkları olayları dile getirdikleri sözcükler haber metinlerinde yer almıştır. Görüşe başvurulmayan haberler genel olarak savaşa dair genel açıklamalar olarak belirlenmiştir. Kadınlar Anadolu Ajansı’nda kendilerini ifade etme fırsatı bulmuşlardır.

Haberlerde Kullanılan Fotoğraflar

Anadolu Ajansı tüm haberlerinde konuya dair en az bir fotoğraf kullanmıştır. Ajansın fotoğrafsız hiçbir haberine rastlanmamıştır. Çalışma kapsamında incelenen 32 haberde kullanılan fotoğraf sayısı 104 olarak belirlenmiştir. Özellikle röportaj içerikli haberlerde konuyu anlatan birden fazla fotoğrafa yer verilmiş, savaş bölgesinden yapılan haberlerde yaşanan mağduriyeti gözler önüne sermek adına olay yerinden fotoğraflar kullanılmıştır. Yıkık dökük, harabeye dönmüş evler, üstü başı yırtılmış çocuklar, ağlayan anne ve bebekler, annesinin elinden sınıksız tutarak korkan gözlerle etrafına bakan çocuklar, çocuğuna güven vermek için ona sarılan anneler fotoğraf karelerine yansımıştır. Konuya dair fotoğraflar özellikle güvenli bölge adı verilen Ukrayna’ya komşu ülkelerde çekilmiştir. Savaş bölgesinden çekilen fotoğraf sayısı ise 7 olarak belirlenmiştir.

Tablo 7

Haber Fotoğrafların Okuyucuda Bıraktığı His ve Fotoğraf Sayısı

Acıma	58
Takdir	17
Cesaret	8
Endişe/Korku	21

Fotoğraf bilindiği üzere gerçeği en iyi aktaran araç olarak belge niteliği taşımakta, temsil ettiği olaya ilişkin âdeta akışı ve süreci değiştirebilecek gücü elinde tutmaktadır. Özellikle Rusya-Ukrayna savaşında yaygın medyada yer alan savaş görüntüleri Rusya’nın haksız saldırılarını gözler önüne sermeye hizmet etmiştir.

Haberlerde kullanılan fotoğraflarda ağırlıklı olarak “acıma” teması hâkimdir. Özellikle kadınların gözyaşlarına boğulmuş halde çocuklarına ve yakınlarına sarılırken çekilen görüntüleri yakın açılarla çekilmiş, böylelikle savaşın yıkıcı yanının onların yüzünden okunması hedeflenmiştir. İkinci sırada fotoğraflarda en çok hâkim olan tema “endişe ve korku” temasıdır. Savaşın yaşandığı Ukrayna’da kalan ya da bu ülkeden kaçarak başka ülkelere sığınan kadınların en yoğun yaşadığı his olan “endişe ve korku” haber içeriklerine ve fotoğraflara da yansımıştır.

“Takdir” kategorisinde yer alan fotoğraflarda sporcu kadınların başarıları ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca bir Ukraynalı kadının evini terk etmemesi yine bu kategoride değerlendirilmiştir. “Cesaret” kategorisinde yer alan fotoğraflar da yine “takdir” kategorisinde yer alan haberlerin bir alt okumasıdır. 13 Haziran 2022 tarihinde; “Ukraynalı Kadın Rus Bombardımanında Yıkılan Evini Terk Etmiyor” başlığı ile yayınlanan bu haberde, kadının kendi başına verdiği mücadeleye rağmen acı ve zulüm karşısında yaşanan ümitsizliği fotoğraf karelerine yansıtmış, haber son derece dikkat çekici bulunmuştur.

Araştırmanın Nitel Verileri

Anadolu Ajansı’nın resmî web sitesinde 4 aylık süreçte “Ukraynalı Kadınlar” kategorisinde yer alan 32 haber incelenmiştir. Haberlerde ülkesi için “savaşan erkekler” ve çocuklarına bakmakla “yükümlü kadınlar” ayrımı net bir biçimde dikkat çekmiştir. Bu haberlerle kadının toplumsal cinsiyet bağlamındaki eve ve aileye ilişkin konumu pekiştirilmiştir. Çünkü haberlerde savaşta düşmanla çatışan kadınlara yer verilmemiş; onlar gözyaşı, korku, çaresizlik, yalnızlık gibi temalarda haberlerin öznesi olmuşlardır. İnsani bir duygu olan korku ağırlıklı olarak kız çocuklarının fotoğraflarına yansımıştır. Haberlerde sık sık “kaçmak, sığınmak, ulaşabilmek” gibi yüklemeler vurgulanarak; kadınların çaresizliği daha da görünür hale getirilmiştir.

Haberlerde Ukrayna-Rusya savaşının kadınlar üzerinden olgusal boyutta irdelendiği saptanmış, haberlerde çözüm önerilerine rastlanmamıştır. Örneğin 21 Nisan 2022 tarihinde yayınlanan; “AB: 5 Milyon Kadar Ukraynalı Mültecinin Çoğu Kadın ve Sömürü Riskiyle Karşı Karşıya”, 5 Mayıs 2022 tarihinde yayınlanan; “AB: Rusya, Ukrayna’da Kadınlara SistematiK Tecavüzü Silah Olarak Kullanıyor”, 9 Haziran 2022 tarihinde yayınlanan; “AB Konseyi Başkanı Michel’in Ev Sahipliğinde Ukrayna’da Kadınların Durumu Konuşuldu” başlıklı haberlere ilişkin çözüm önerilerine yer verilmemiş, uzman görüşlere başvurulmamıştır. Haberin yayınlandığı tarihten sonra da konuya ilişkin bir başka bilgiye rastlanılamamıştır.

Haber ajansları bilindiği üzere ticari kuruluşlardır. Ajansın ayakta durması reklam gelirleri ve abonelik ücretleri ile doğru orantılıdır. Savaş haberlerindeki sarsıcı görüntülerin kullanılması da daha çok talep ile ilişkilendirildiğinden, haberlerde kullanılan fotoğrafların ajite edici yönünün ön plana çıkarıldığını söylemek yerindedir. Neredeyse konuya ilişkin tüm fotoğraflar savaşın kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerini destekler biçimde sunulmuştur.

“Savaş fotoğrafları medya uzmanları, gazeteciler tarafından dikkatlice seçilmekte, hükümetlerin politikalarının yanı sıra fotoğrafçının inanç sistemi, ideolojisi, çalıştığı medya kuruluşunun yayın politikası, ülkenin uluslararası çıkarları fotoğraf içeriğini doğrudan etkilemektedir. Bu bilinçle kamuoyu hangi konular hakkında düşüneceğini, gündemini nasıl belirleyeceğini medya içerikleri aracılığıyla öğrenmektedir” (Pazarbaşı ve Turanlı, 2018, s. 94). Savaş bölgesinde haber yapan haberciler savaş alanlarından görüntü alırken kimi zaman bireysel tepkilere maruz kalsalar da görüntü aldıkları kişilerden izin almaktadır. Anadolu Ajansı bireysel haberlerde röportaj tarzı çalıştığı için bu izinleri almış kabul edilmiştir. Ayrıca haberlerde “mağduriyet” temalı fotoğraflara yer verilmesindeki yegâne amaç yaşananları dünyaya aktarmanın ötesinde olup, medya şirketlerinin kâr elde etmesi olduğundan, haberlerde yaşanan dramı perçinleyici fotoğraflar çok fazla ön plana çıkarılmıştır. Özellikle kadınların üst açıdan çekilen fotoğrafları da bu savı destekler nitelikte bulunmuştur. Çünkü haberde kullanılan üst açı çekimleri çoğu zaman ezilmişliği, yardıma muhtaçlığı ve güçsüzlüğü anlatırken; edilgen duyguları da dile getirmeye hizmet etmektedir. Bu unsurlar bir

yandan savaşın acımasızlığını ortaya koymaya hizmet etmiş, diğer yandan da âdeta egemen ideolojinin propaganda nesnesi olmuştur. Haber fotoğraflarında ağlayan erkeklere ise rastlanmamıştır.

Annelerin bebeklerini kucaklarında tutarken ki fotoğrafları acıma duygusunu tetiklemiş, onların zor durumda olduğunu ortaya koymuştur. Bir diğer elde taşınan valizler ise olay yerinden kaçma anının somut simgesi olarak değerlendirilmiştir. Haberlerde kimi zaman yaşlı Ukraynalı kadınlara da yer verilmiş, savaş bu kadınların ağızlarından aktarılmıştır. Yaşlı kadınların yaşadıkları anları anlattığı saniyelerde çekilen hüznü fotoğrafları haberde kullanılmıştır. Pazarbaşı ve Turanlı'nın da belirttiği gibi, toplumdaki yaşlı karakterler bilgeliği sembolize etme niteliği taşımaktadır. Haber toplumsal anlamda değerlendirildiğinde ise hem hürmet gören hem de yardıma ve bakıma muhtaç olan bir yetişkin olma özelliği taşıyan bu kadınlar; acının sembolü olarak dikkat çekmiş, ağlıyor olmaları ise mağduriyetlerinin bir göstergesi olmuştur (Pazarbaşı ve Turanlı, 2018, s. 100).

Ajans bünyesinde hazırlanan haberler ağırlıklı olarak Ukrayna'dan kaçarak Türkiye'ye yerleşen kadınların dramını ortaya koymuştur. Başka ülkelere sığınan kadınlara da yer verilen ajansta kadınların yaşadıkları güçlükler duygusal unsurların yer aldığı fotoğraflarla desteklenerek, kadınların korunmaya muhtaç oldukları algısı haberlerle güçlendirilmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bilindiği üzere medya geniş kitlelere ulaşma ve bu kitleleri kısa sürede etkileyebilme gücüne sahiptir. Dolayısıyla medya organlarından beklenen bireylere karşı sorumlu olması ve toplumsal ayrımcılıkları körüklemekten ziyade onları ortadan kaldırmaya yönelik hareket etmesidir. Yaşanılan olayların ele alınış biçimi hem gazetecilik meslek etiği hem haberin tarafları hem de haberin alıcıları açısından son derece belirleyicidir. Haberin inşa sürecinde yapılan her yanlış, yaftalama ya da eksiklik toplumsal dokunun zarar görmesine neden olabilecek türdendir.

Kadın odaklı habercilik perspektifinde gerçekleştirilen bu çalışmada 4 aylık süreçte Anadolu Ajansı'nda Ukraynalı kadınlara ilişkin yayınlanan ve başlığında “kadın” ibaresi yer alan savaş temalı haberler incelenmiş; haber metinlerinin genel inşa sürecinde savaş karşıtı bir duruş sergilendiği belirlenmiştir. Fakat haberlerde kadınların oldukça sınırlı bir oranda yer aldığı saptanmıştır. Yayınlanan haberlerde kadınların genellikle mağduriyetlerine odaklanılmış; bu mağduriyet annelik ve eş olmak sıfatlarıyla ön plana çıkarılmıştır. Savaşın görevinin erkeklere atfedildiği bir dünyada kadınlar çocuklarına sahip çıkmakla yükümlü bireyler olarak haberlerde temsil edilmiştir.

Haberlerde kadınlara ilişkin genel olarak; “kaçmak, sığınmak, terke etmek, zorluk yaşamak” gibi ifadelerle yer verilmiş, “savunma, savaşma, kalma” gibi eylemlerle erkek öznelerle ilişkilendirilmiştir. Böylelikle çalışma sonucunda ataerkil sistemin kadının toplumdaki yerini kırılmalı/naif yönleriyle ele aldığı ve bu yönleri ile kimlik inşası gerçekleştirdiği varsayımı geçerlilik kazanmıştır. Özellikle yeryüzündeki savaşların en yakıcı yüzü olarak ön plana çıkarıldığı düşünülen kadınların medyada yer alışı biçimi, cinsiyetlere ve rollere ilişkin eşitlikçi bakış açısının halâ tam anlamıyla yerleşmediğine işaret etmiştir. Haberlerde kullanılan fotoğraflarda kadınlar savaşın durdurulması amacıyla politik bir araç haline getirilmiştir.

Haberlerde savaştan etkilenen kadınların sorunları beslenme ve barınma gibi temel gereksinimler ekseninde ele alınmış, yaşanan diğer sorunlar perdelenmiştir. Örneğin savaş esnasında kadınlara verilmesi gereken psikolojik destekten haber metinlerinde hiç bahsedilmemiştir. Beslenme ve barınma gibi temel sorunlar konusunda bile neler yapılabileceği veya atılması planlanan adımların neler olduğu gibi meseleler yeteri kadar irdelenmemiştir. Kadınları savaş temalı haberlerde sadece “mağdur” yönleriyle ele almak ise kadın odaklı habercilik açısından sorunlu bulunmuştur.

Anadolu Ajansı'nın haber içeriklerinde kullandığı fotoğraf sayısı yeterli bulunmuştur. Hiçbir haberi fotoğrafsız vermeyen ajans, çarpıcı fotoğraflara yer vermiş ve neredeyse tüm fotoğraflar ajansın kendi bünyesinden temin edilmiştir. Fakat haber fotoğraflarında kadınlar genellikle savaştan etkilenen

çaresiz bireyler olarak ön plana çıkarılmıştır. Bu durum kadınların âdeta acıma duygusunun bir nesnesi haline getirildiğinin somut göstergesi olmuştur.

Haberlerde kadınların görüşlerine yer verilmiş, onlara mikrofon uzatılarak kendilerini temsil etmeleri sağlanmıştır. Bu durum haberin taraflarına yer verme ilkesinin gözetilmesiyle ilişkilendirilmiş, ajansın haberlerinin sadece resmî kurumların görüşleriyle değil insan hatta özelinde kadın odaklı olduğunu göstermesi bakımından kıymetli bulunmuştur. Ajansa kadınları medyaya taşıyan haberlerin uzunluğu 250 kelimenin üzerinde olarak belirlenmiş ve “uzun haber” kategorisine dâhil edilmiştir. Bahsi geçen tüm bu yaklaşımlar “kadın odaklı habercilik” bakımından başarılı bulunmuştur. Bu tür haberlerin sayısının artması toplumsal cinsiyette farkındalık eşliğinin yükselmesi bakımından oldukça değerlidir.

Çalışma kapsamında Anadolu Ajansı’nda yer alan haberlerde Ukraynalı kadınlara ilişkin herhangi bir olumsuz tavır takınılmadığı saptanmıştır. Haber içeriklerinde kadınların yaşadıkları güçlükler ön plana çıkarılarak onların içerisinde bulundukları kötü koşullara dikkat çekilmiştir. Elbette ki savaşın fotoğraflanması ve medyada hızla yayılması kamuoyunu harekete geçirebilecek güçtedir. Fakat haberlerde kullanılan fotoğraflarda kadınlar sürekli olarak; “hüzünlü, mutsuz, endişeli, korkak” temalarında işaretlenmiş; bu işaretlemelerle kadınlara özgü olduğu düşünülen “korunmaya muhtaç” algısı toplumsal cinsiyet bağlamında pekiştirilmiştir. Bu tür savaş haberlerinde yapılması gereken kadınların; “cesaret, korkusuzluk ve güç” temalı görsellerine ve söylemlerine de yer vermektir. Ancak bu sayede kadın ve erkeklere özgü olduğu düşünülen bazı kavramlar arasındaki keskin çizgi ortadan kalkabilecektir.

Sorunların çözümü kapsamında atılması gereken diğer adımlar ise şöyledir; kadın haklarına saygılı habercilik anlayışının benimsenmesi, ayrımcı/cinsiyetçi/şiddet çağrışımı yapan/klişeleşmiş dil kullanımından uzak durulması ve kadın odaklı habercilik bakış açısını özümsemiş habercilerin sektörde güç kazanması şeklindedir. Bu bağlamda savaş bölgelerinde kadınlara ilişkin meydana gelen olayları kadın odaklı habercilik çerçevesinde yazabilmeyi özendirmek son derece önemlidir. Haber ya da haber fotoğraflarındaki ihlallerin tespit edilmesi ve bunlar üzerinde çalışarak toplumda hassasiyet oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca ancak farklı kesimlerden kadınların savaşa ilişkin bakış açıları, sorunları, bu sorunların çözümleri ya da beklentileri konusunda oluşturulan gündemlerle kadınların medyadaki görünürlüğü arttırılabilecektir. Aksi takdirde kadın odaklı habercilik anlayışından uzak olan gazetecilerin hazırlayacağı içerikler kadınların medya aracılığıyla yeniden mağdur edilmesine ortam hazırlayacaktır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Çalışma tek yazarlı olduğu için yazarın katkı oranı %100’dür.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada çıkar çatışması oluşturacak bir husus yoktur.

Kaynaklar

Alankuş, S. (2007). BİA ve hak haberciliği eğitim çalışmaları üzerine. S. Alankuş (Ed.). *İnsan Hakları Haberciliği* içinde (ss. 9-24). İstanbul: IPS Vakfı Yayınları.

Alankuş, S. (2012). Neden kadın odaklı habercilik? S. Alankuş (Ed.). *Kadın Odaklı Habercilik* içinde (ss. 25-67). İstanbul: IPS Vakfı Yayınları.

Anadolu Ajansı. (2022). *Ukraynalı kadın ve çocukların babalar günü özlemi*. <https://www.aa.com.tr/tr/rusya-ukrayna-savasi/ukraynali-kadin-ve-cocukların-babalar-gunu-ozlemi/2616775> adresinden 12.06.2022 tarihinde erişilmiştir.

- Anadolu Ajansı. (2022). *Ukraynalı kadın rus bombardımanında yıkılan evinin enkazını terk etmiyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukraynali-kadin-rus-bombardimaninda-yikilan-evinin-enkazini-terk-etmiyor/2612235> adresinden 15.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Ukraynalı kadının başlattığı kampanya çevre hareketine dönüştü*. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/ukraynali-kadının-baslattigi-kampanya-cevre-hareketine-donustu/2610549> adresinden 12.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *AB konseyi başkanı Michael'in ev sahipliğinde Ukrayna'da kadınların durumu konuşuldu*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-konseyi-baskani-michelin-ev-sahipliginde-ukraynada-kadınların-durumu-konusuldu/2610004> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Ukraynalı gazeteciler ülkelerinin kaderini Kosova'dan takip ediyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukraynali-gazeteciler-ulkelerinin-kaderini-kosovadan-takip-ediyor/2605395> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Ukrayna Rusya arasında yapılan esir değişiminde on biri kadın kırk bir Ukraynalı kurtarıldı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukrayna-rusya-ile-yapilan-esir-degisiminde-11i-kadin-41-ukraynali-kurtarildi/2581144> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *AB: Rusya Ukrayna'da kadınlara sistematik tecavüzü silah olarak kullanıyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-rusya-ukraynada-kadınların-sistematik-tecavuzu-silah-olarak-kullanıyor/2580023> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Ukraynalı Kozyrenko Antalyaspor'la ilk maçında 5 gol kaydetti*. <https://www.aa.com.tr/tr/futbol/ukraynali-kozyrenko-1207-antalyasporla-ilk-3-macinda-5-gol-kaydetti/2578223> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *İki çocuğuyla savaştan kaçan Ukraynalı kadın Denizli'ye sığındı*. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/iki-cocuguyla-savastan-kaçan-ukraynali-kadin-denizliye-sigindi/2578165> adresinden 26.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Ukraynalı doktor Rodyuk savaş sırasında hastanede yaşadıklarını anlattı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukraynali-doktor-rodyuk-savas-sirasinda-hastanede-yasadiklarini-anlatti/2577521> adresinden 26.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Ukrayna'nın first lady'si Olena Zelenska: herkes başkasının acısını azaltmak için elinden geleni yapıyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukraynanin-first-ladysi-olena-zelenska-herkes-baskasinin-acisini-azaltmak-icin-elinden-geleni-yapiyor/2570870> adresinden 26.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Rusya'dan ayrılan milli sporcu kariyerine Antalyaspor'da devam ediyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/futbol/rusyadan-ayrılan-ukraynali-milli-futbolcu-kariyerine-1207-antalyasporda-devam-ediyor/2570437> adresinden 29.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *AB: 5 milyon kadar Ukraynalı mültecinin çoğu kadın ve sömürü riskiyle karşı karşıya*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-5-milyon-kadar-ukraynali-multecinin-cogu-kadin-ve-somuru-riskiyle-karsi-karsiya/2569432> adresinden 28.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Rus kadınlar Rusya'nın Berlin büyükelçiliğinin önünde Ukrayna için açlık grevinde*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rus-kadınlar-rusyanin-berlin-buyukelciligi-onunde-ukrayna-icin-acilik-grevinde/2565682> adresinden 28.06.2022 tarihinde erişilmiştir.

- Anadolu Ajansı. (2022). *Unicef: Ukraynalı çocukların üçte ikisi evlerini terk etti.* <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/unicef-ukraynali-cocuklarin-ucte-ikisi-evlerini-terk-etti-/2561003> adresinden 29.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Kırılan kolu savaş nedeniyle tedavi edilmeyen Ukraynalı kadın Çorum'da sağlığına kavuştu.* <https://www.aa.com.tr/tr/rusya-ukrayna-savasi/kirilan-kolu-savas-nedeniyle-tedavi-edilemeyen-ukraynali-kadin-corumda-sagligina-kavustu/2555417> adresinden 30.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Ukrayna savaşındaki sembol fotoğrafı resmeden Gershman çalışmasını anlattı.* <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/aanin-ukrayna-savasindaki-sembol-fotografini-resmeden-gershman-calismasini-anlatti/2553281> adresinden 30.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Ukrayna'da savaş sırasında doğum yapan kadınlar yaşadıkları zorlukları anlattı.* <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/ukraynada-savas-sirasinda-dogum-yapan-kadınlar-yasadiklari-zorluklari-anlatti/2547753> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *İrpin'den tahliye edilen Ukraynalı kadın 24 köpeği de Kiev'e getirdi.* <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irpinden-tahliye-edilen-ukraynali-kadin-24-kopeci-de-kieve-getirdi/2546536> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Hırvatistan'a geçen Ukraynalılar geride kalanlar için endişeli.* <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hirvatistana-gecen-ukraynalilar-geride-kalanlar-icin-endiseli/2543144> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Savaştan kaçıp Gazze'ye gelen Ukraynalı kadın: ailemizi kaderleriyle baş başa bıraktık.* <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/savastan-kacip-gazzeye-gelen-ukraynali-kadin-ailemizi-kaderleriyle-bas-basa-biraktik/2540603> adresinden 24.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Ukraynalı Karalenka eşine kavuşmak için savaşın biteceği günü hayal ediyor.* <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ukraynali-karalenka-esine-kavusmak-icin-savasin-bitecegi-gunu-hayal-ediyor/2539852> adresinden 26.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Torunuyla Türkiye'ye sığınan Ukraynalı kadın 8 günlük zorlu yolcuğu anlattı.* <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/torunuyla-turkiyeye-siginan-ukraynali-kadin-8-gunluk-zorlu-yolculugu-anlatti/2539030> adresinden 26.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Kosova Cumhurbaşkanı Osmani Rusya- Ukrayna savaşını değerlendirdi.* <https://www.aa.com.tr/tr/politika/kosova-cumhurbaskani-osmani-rusya-ukrayna-savasini-degerlendirdi-ukraynanin-ne-hissettigini-anlayabiliyoruz/2536593> adresinden 25.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *BM: tüm kriz ve çatışmalarda en ağır bedeli kadın ve kız çocukları ödüyor.* <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-tum-kriz-ve-catismalarda-en-agir-bedeli-kadınlar-ve-kiz-cocuklari-oduyor/2535630> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Savaştan kaçıp Adana'ya gelen Ukraynalılar yaşadıklarını gözyaşlarıyla anlattı.* <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/savastan-kacip-adanaya-gelen-ukraynalilar-yasadiklari-gozyaslariyla-anlatti/2528554> adresinden 29.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Savaşın hayatlarını altüst ettiği Ukraynalı kadınlar yaşadıklarını anlattı.* <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/savasin-hayatlarini-altust-ettigi-ukraynali-kadınlar-yasadiklari-anlatti/2527397> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.

- Anadolu Ajansı. (2022). *Rusya bombalarından kaçan Ukraynalı tenisçi Lyon açıkta final oynadı*. <https://www.aa.com.tr/tr/rusya-ukrayna-krizi/rus-bombalarindan-kacan-ukraynali-tenisci-lyon-acikta-final-oynadi/2525833> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Savaştan kaçan Ukraynalı kadın ve çocuklar Bosna Hersek'e ulaştı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/savastan-kacan-ukraynali-kadin-ve-cocuklar-bosna-hersek-e-ulasti/2525694> adresinden 30.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Savaştan kaçan Ukraynalı kadın ve çocuklar İzmir'de*. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/savastan-kacan-ukraynali-kadin-ve-cocuklar-izmirde/2525321> adresinden 27.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Savaştan kaçan Ukraynalı hamile kadın Türkiye'de doğum yaptı*. <https://www.aa.com.tr/tr/rusya-ukrayna-krizi/savastan-kacan-ukraynali-hamile-kadin-turkiyede-dogum-yapti/2523566> adresinden 30.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Anadolu Ajansı. (2022). *Ukraynalı kadın basketbolcular savaşın bir an önce sona ermesini istiyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunyadan-spor/ukraynali-kadin-basketbolcular-savasin-bir-an-once-sona-ermesini-istiyor/2521368> adresinden 29.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Aslan, M. (2022). Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısının siyasi ve askeri değerlendirmesi. *SETA Perspektif*, (332), 1-4. <https://setav.org/assets/uploads/2022/02/P332.pdf> adresinden 20.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çubukçu, M. (2005). *Ateş altında gazetecilik-savaş ve savaş haberciliği*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Davutoğlu, A. (2010). *Stratejik derinlik: Türkiye'nin uluslararası konumu*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Hall, S. (1997). *Representations: Cultural representations and signifying practies*. London: Sage.
- Gökçe, O. (2019). *Klasik ve nitel içerik analizi felsefe, yöntem, uygulama*. Ankara: Çizgi Yayınevi.
- Karabağ, M. (2014). *Savaş muhabirliği; Suriye iç çatışması örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köker, L. (2007). Hukuk reformları sürecinde Türkiye'nin insan hakları sorunu: Bir değerlendirme çerçevesi. S. Alankuş (Ed.). *İnsan Hakları Haberciliği* içinde (ss. 51-79). İstanbul: IPS Vakfı Yayınları.
- Marshall, G. (1999) *Sosyoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat yayınları.
- Mater, N. ve Çalışlar, İ. (2012). Medyadaki durumu tersine çevirmek. S. Alankuş (Ed.). *Kadın Odaklı Habercilik* içinde (ss. 169- 197). İstanbul: IPS Vakfı Yayınları.
- Neuman, W. L. (2017). *Toplumsal araştırma yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Pazarbaşı, B. ve Turanlı, E. (2018). Dijital medyada yayınlanan Arakan savaş/çatışma fotoğraflarının göstergebilimsel analizi. *Intermedia International e-Journal*, 5(8), 88-109.

- Rusya'nın Ukrayna'yı İşgali ve Uluslararası İlişkiler Çalıştay Sonuç Raporu, (2002). <https://www.tuba.gov.tr/files/yayinlar/raporlar/T%C3%9CBA-Rusya%E2%80%99n%C4%B1n%20Ukrayna%E2%80%99y%C4%B1%20%C4%B0%C5%9Fgali%20ve%20Uluslararası%C4%B1%20%C4%B0li%C5%9Fkiler%20%C3%87al%C4%B1%C5%9Ftay%C4%B1%20Sonu%C3%A7%20Raporu.pdf> adresinden 20.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Sönmez, A.S., Bıçakçı, H. ve Yıldırım, C. (2015). Kırım sorunu bağlamında Rusya- Ukrayna ilişkilerinin analizi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 656-670.
- Sözer, M. A. ve Işıker, Y. (2021). Suriyeli öğrencilerine eğitim süreçlerinde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 183-200. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1320213> adresinden 18.07.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Ünal, K. (2018). Suriyeli göçmenlerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 134-149. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/614520> adresinden 20.07.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Varlık, A.B. (2013). Savaşı tanımlamak: Terminolojik bir yaklaşım. *Avrasya Terim Dergisi*, 1(2), 114-129. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejatd/issue/5150/70122> adresinden 18.06.2022 tarihinde erişilmiştir.

Extended Abstract

Introduction

As is known, the media is positioned at a point that builds social reality rather than conveying the reality as it is. Issues that make up the social fabric, such as what and how people should think about events and phenomena, how they should react to events or from which angle it may be right (!) to handle the issue, are frequently covered in the media. The topics covered here are put into circulation in a very short time, which causes the prejudices and patterns produced with it to be processed into the minds of the society. Changing these prejudices and stereotypes takes quite a long time. The media, which serves to circulate existing prejudices within the system by putting forward patterns through contrasts such as weak-strong, good-bad, beautiful-ugly in society; when it comes to women in or fleeing war, classifications are made from specific windows; the news in this context is often based on the themes of sacrifice, motherhood, impotency and weakness.

Especially when social issues are taken into consideration, the different roles assigned to women and men attract attention; while men are marked by issues such as capacity, power, and high status, which masculine seems to naturally offer them; women can be represented in the media as fearful and powerless individuals. Women have taken part in wars in the historical process, but have acted within the framework of certain roles. They are marked as responsible for cooking for men in war, taking care of children, and turning the house around in the absence of his wife, who goes to war. Although there are exceptional cases of this, especially the war environment has attracted attention as places where social roles have become evident. In such news, women are the first to leave that area, while men show strength on the defensive side. Reports of women defending their country are not seen several times or at all. In this study, women in the Russian-Ukrainian War, which was witnessed by the whole world from the perspective of women-oriented journalism, were discussed.

The aim of the study is to determine whether there has been any change in the visibility of women, who are an important part of society, in the recent war. On the assumption that there is no change, it is aimed to encourage women to take part in the media in a more egalitarian, non-discriminatory and gender-neutral manner. How are women who fled or stayed in their country during the Russian-Ukrainian war represented in the media? How often are these women represented? What is highlighted in the photographs of women and in what themes are women featured in the media? All these questions were approached from the perspective of women-oriented journalism.

Method

To make this study more comprehensive, qualitative and quantitative content analysis was carried out together. Content analysis, focusing on objective reading principles, enables the revelation of hidden, veiled content instead of the easily perceived, exhibited and at first glance conceivable meaning of discourse. This technique also allows for subjective creativity of researchers (Bilgin, 2014, pp. 1-2). In this study, to reach quantitative data, different categories related to news were created and interpreted by presenting the data in tables. Qualitative content analysis draws attention as an interpretation-based induction on the basis of research material after the interpretation of categories created by quantitative content analysis. In other words, quantitative content analysis is based on the principle of evaluating data in context and aims to draw a general picture of the subject under consideration.

Content analysis technique was used in the study; the news published in Anadolu Agency in the period from 24 February 2022, when the war began, to 24 June 2022 was examined. After a thorough examination, the phrase “Ukrainian Women” was written in the search engine and the news was limited in accordance with the purpose of the study. In this context, after filtering a total of 83 news, it was seen that not all of news included women, and a new restriction was made and the news

with the word “woman” in the news title was included in the scope of the study. The included news was examined in different categories as quantitative and qualitative by content analysis.

In the study, the official website of Anadolu Agency (aa.com.tr) was determined as a sample. The reason why this news agency is determined as a sample is that the agency publishes not only in Turkey but also on a global scale and the news published here has the feature of spreading to many places in a very short time. In addition, Anadolu Agency obtains images and contents for war and conflict zones from time to time from the scene.

Discussion, Conclusion and Recommendations

The photographs used by Anadolu Agency in its news content were found sufficient. The agency, which did not give any news without photographs, included striking photographs and almost all photographs were obtained from its own structure. Women's opinions were included in the news, and microphones were extended to them to represent themselves. The length of the news that brought women to the media in the agency was determined as over 250 words and was included in the “long news” category. All these approaches have been found successful in terms of “women-oriented reporting” and the increase in the number of such news is very valuable in terms of raising the gender awareness threshold.

Women have been in the news to a very limited extent. In a 4-month period, 32 news articles with the title “Ukrainian Woman” were published, and the number of news published in this context was found to be extremely insufficient. In the published news, the focus was on the victimization of women; this victimization has reached an extreme level with the adjectives of being a mother and a wife. In a world where the duty to fight is attributed to men, women have been represented in the news as individuals charged with taking care of their children.

Within the scope of the study, it was determined that there were no negative attitudes towards Ukrainian women in the news in Anadolu Agency. In the news contents, the difficulties experienced by women were brought to the fore and the bad conditions they were in were pointed out. Of course, the photographing of the war and its rapid spread in the media have the power to mobilize public opinion. But in the photos used in the news, women are constantly saying; marked in the themes of “sad, unhappy, worried, cowardly”; with these markings, the perception of “in need of protection”, which is thought to be specific to women, is reinforced in the context of gender. Women who need to be made in such war news; to include visuals that contain “courage, fearlessness and strength”. Only in this way will the sharp line between some concepts that are considered to be specific to men and women disappear. What needs to be done within the scope of solving the problems is the empowerment of journalists who have assimilated the perspective of women-oriented journalism in the sector. Thus, legal regulations, rights and practices related to women will be emphasized more frequently in the media; the perspectives, problems and solutions of women from different walks of life will be addressed equally with men.